

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére:

Deák Ferencz-utca II. sz.
kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa **Virányi István** úr (Hosszú-
u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— 60.
Fél évre	— — —	1 kor.	— 30.
Számonként	— — —	— kor.	20 fill.

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. November. 9. szám.

TARTALOM: Meghívó az Állatvédő Egyesület közgyűlésére. — Állatkinzás és igazságszolgáltatás. — Csevegés a lóról. — November. *Boér Miklós*. — *Állatvédelem és állatvilág:* Állatvédő rendőr. — A londoni kutya-kongresszus. — Garázda papagály. — Kutya vagy macska. — 1904. évre tagdíjukat befizettek névsora. — Kérelem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Meghívó.

A kolozsvári Állatvédő Egyesület 1904. évi közgyűlését *folyó évi november 20-án d. e. 11 órakor, az állami felsőbb leányiskola épületében* (fürdő-utca 4. szám alatt) tartja, melyre a t. tagokat tisztelettel meghívja

az elnökség.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés az elmúlt évről.
3. Pénztárnok jelentése.
4. Elnök és titkár választása.
5. Indítványok.

Állatkinzás és igazságszolgáltatás.

„Az állatkinzó a világ átka“ — írja *Scheitlin* könyvében és „a hatóságnak szent kötelessége az állatokért gondoskodni.“ Ennek a nemesen gondolkozó tudósnak tanaival ellentétben a közel- és régmúlt századok jogászaival és törvényhozó testületei az állatvédelemnek csak egészen alárendelt fontosságot és jogosultságot tulajdonítottak.

Attól az elvtől áthatva, hogy csak az ember személye lehet jogképes és csak hogy a személyes jog megsértése képezheti vétség tárgyát, az állatot minden élettelen dologgal egy sorba állították és az állatot az ember korlátlan hatalma alá helyezve, perhorreszkálták az állatkinzás büntetőjogi üldözését, mert azt élettelen tárgy ellen elkövetett tettnek minősítették. A természet jogának azon parancsairól, melyek szerint az ember az élőlényekkel szemben bizonyos kötelezettségekkel van terhelve, tudni sem akartak, sőt azokat határozottan tagadták is.

Ezeknek, az emberiséget és az emberi méltóságot gúnyoló elveknek alapja azon bölcseletről elvont doktrinái voltak, a kiket többek közt a német nemzet legnagyobb szellemeinek tartott. Ezek — és köztük mindenek előtt *Kant* és *Fichte* — az emberi Én egyeduralmának hamis evangéliumát hirdették. Szerintük csak az ember, mint okos, személyiségének tudatával bíró individuum lehet jogsértés tárgya, az állat, mint az embertől tökéletesen elütő, jogtalan lény, magában jogokat nem bír, vele az ember mint magasabbrendű szerves lény, tetszés szerint rendelkezhetik. Ezek az elvek voltak azok a jeges források, melyekből a büntetőjog tanárai és a bírák az „állatvédelemről“ való véleményüket és ítéletüket merítették.

Igy az emberek egy olyan rendszert csináltak maguknak, mely a természet korlátlan, önkényes kizsákmányolására jogositotta fel őket és cselekedetük felelősségét vállukról levette. Mi sem természetesebb, mint hogy ilyen tanok nyomán annak a meggyőződésnek és nézetnek kellett felülkerekedni, mely szerint minden csak az emberért van, a természet, a teremtés csak egy műhely, melynek mestere az ember.

Milyen ideális és lélekemelő ezen önös doktrinákhoz képest a régiek élet- és jogi felfogása! Nem is szólva a persáknak és hinduknak valláson alapuló felfogásáról, csak a görögökre gondoljunk, a kiknek finomult kultur- és lelkiéletük az állatokat is bevonta szeretetük és gondoskodásuk körébe. És a régi germánok életnézetéről az az ősgermán mondás világosíthat fel, mely szerint: »Nyolc ember mellett a kutya a kilencedik.«

De már a 18. és 19. században is hangos szavak hallatszottak az önös fölfogás ellen.

Homal jogtudós 1769-ben az állatok iránt való kötelességekről, az állatkinzás büntetendőségéről és erkölestelenségéről ír és utal a természeti törvények azon parancsaira, melyek az emberi kötelességeket megszabják. »Az embernek az állatokkal szemben való jogait — írja — mindenki hangoztatja, de a kötelességeket elhallgatják.« *Perty* a nagy természetbúvár azt az elvet hangoztatja, hogy »az összes érző és öntudatos lényeknek joguk van létetüzüknek figyelembe vételéhez, ezek nem csak az ember védelmére léteznek, mert hivatást fölttenek be a természet egész rendjében.« És ki ne ösmerné az állatvédők közül *Herder*-nek azon mondását, hogy az állatok az ember idősebb testvérei.

Azon bűvárok és bölcselők közül, a kik a kónigsbergi filozófus és követői kegyetlen theoriái ellen elítélően nyilatkoztak, emlitsük csak *Schopenhauert* és *Krauszt*.

Schopenhauer Kantnak tanait »fölháborítónak« és »utálatosnak« mondja és azt írja, hogy »fölháborító durvaság az állatok véit jogtalanságáról szóló tanítás és az a rögeszme, hogy az állatok ellen elkövetett cselekményeink minden erkölcsi jelentőséget nélkülöznek, vagy — mint ennek a morálnak nyelvén azt kifejezik — az embernek nincsenek kötelességei az állatokkal szemben.« Krausz meg azt írja jogbölcseletében: »mindannak, a mi nek lelke van, joggal is kell birnia«, a ki tehát lelket (öntudatot, érzést, általános érzéki fogalmakat) tulajdonít az állatoknak, annak jogot is kell engedni azoknak.

De a jogászok közt is csakhamar akadtak eretnekei a tévtannak. Ezek közül említsük meg mindenekelőtt *Berner* Frigyes berlini jogtanárt, a ki azt a föltűnést keltő kijelentést tette, hogy »az állatoknak is vannak bizonyos jogaik«. »Az ember -- írja ez a hírneves kriminálista -- a meddig azt a humanismus korlátai engedik, saját céljaira használhatja az állatot; de ha ezen korlátokat túllépi, jogainak határát lépi át és nemcsak a Teremtő ellen vét, hanem az állatok jogát is megsérti. Az állatoknak élettelen tárgyakként való minősítése durvaság, a mi épen úgy el fog mulni, mint az a régebbi felfogás, mely a rabszolgákat helyezte az élettelen tárgyakkal egy sorba.« Berner tehát kifejezetten állati jogokról beszél és legalább a magasabb rendű állatoknak személyiséget tulajdonít és — ha csak az erkölcsösség szempontjából is, — de nemcsak az emberre, hanem az állatra való tekintettel is az állatkínzás megbüntetését kívánja.

Vogt Gusztáv zürichi tanár is 1872-ben tartott előadásában a következőket jelentette ki: »az állatoknak, melyek szintén az élőlényeknek magasabb képviselői, joguk legyen arra, hogy életföltételeiket, a mennyiben azok az emberekével összeegyeztethetők, figyelemben részesíthessék.«

Hippel Róbert, a szellemes büntetőjogász is azt az elvet állítja föl, hogy az állatkínzás erkölcstelenség és büntetendő.

Dr. Sturm Ágost igazságügyi tanácsos azt kívánja, hogy a törvény az állatkínzást az embereken elkövetett testi sértésként büntesse, »hogy minél szélesebb körben terjedjen el az a nézet, hogy az állat nem tárgyként, hanem mint lelkes lény önönmagáért védelmezendő.«

És így mind általánosabb és elevenebb lett az a meggyőződés, hogy az állatok nem az embertől tökéletesen elütő lények, hogy az ember méltóságának és a természet törvényének felel meg az, hogy az öntudattal és érzéssel bíró állatok az emberek által minden haszontalan kínzástól megvédelmezendők.

És miután a büntető jogtudomány is új útra lépett és uralomra lépett az az elmélet, hogy a büntető jognak tárgya nem csupán az, — a mit eddig neki tulajdonítottak, — hogy a személyes jogot érvényesítse, hanem hivatása az is, hogy emberi érdekeket általánosságban megóvjon — szükségképeni következmény lett az, hogy az állatkínzás, mint az emberi társaságot sértő cselekvény, büntetőjogi eljárás alá vonandó és büntetendő. Ennek kialakulásánál sok vita tárgya volt, hogy az állatkínzást mint *Hippel* mondja: durva, utálatos és ennek következtében veszedelmes érzületet dokumentáló, az erkölcsös érzést sértő és *magának az állatkínzáznak* szempontjából erkölcstelen és büntetendő-e, vagy pedig az állatkínzás csak abból a szempontból tekinthető-e vétségnek, mert erkölcstelenítően hat és ez által károsan befolyással van az emberi érdekekre. A szerint, hogy az egyik, vagy másik fölfogás győzött, lettek a büntetőhatározatokban azok a mozzanatok fölvéve, vagy elejtve, melyek a megbotránkozás keltésére és a cselekvénynek nyilvánosan történetére vonatkoznak. Az állatoknak a

természet törvényeiben gyökerező jogait ilyenképen nem sértették még jobban, de nem is védték meg teljesen.

Nagy gondolkozóknak és természetbúvároknak köszönhetjük, hogy máma már komoly oldalról nem vitathatják, hogy az állatkínzás nemcsak önmagában erkölcstelen, az erkölcsös érzést sértő és nem csak az embereknek megkárosításáért, hanem tisztán az állatvédelem szempontjából is, mint az állat létjogosultságának megsértése is büntetendő — ha ez az elv még az egyes kulturállamok törvényhozásában nincs is kifejezetten beiktatva. Az állatkínzás törvényes büntetésénél a jogalap még mindig a legtöbb államban az, hogy az állatkínzás az emberi érdekeknek ártalmára van, hogy ez az ártalmasság az állatkínzó rossz, veszedelmes érzületében, vagy a szánalom érzetét és az erkölcsöt rontó tetteiben van.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Csevegés a lóról.

A kasznár ur nagyon elégedetlen lett a Miska gyakornokkal. Hatalmas oka lett a neheztelésre; addig kért-kunyorált a jószágigazgatónak, míg háts lovát kapott s most, hogy a „Pajtás” megvan, kistül, hogy fél tőle! A mult heti kilovaglása alkalmával „megcsikózott” paripája, mely déltájt gazdája nélkül vágatva érkezett a major istállója elé, az ifju úr nagy későre kutyagolva, fülíg sárosan került a keresésére kirendelt cselédség elé. Mucza, a háziasszony, lesujtó gunyos mosolylyal fogadta. Tegnap kilovaglásánál a kasznár úr kocsiján kísérte ki, minden tizedik lépés után rárvált:

— Ne gubbaszkodj azon a lovon, mint a macska a sövényen!

A ló megunhatta a hosszú lére eresztett ekvitaációs didaktikát, mindkét hátsó lábával magasán felrugott s a porban hentergő Miska gyerek volt a bizonyosság, hogy ismét megcsikózott! „Pajtás” eszeveszett galoppban az elárasztott rét hűs hullámaiba temetkezett nyergestől. Szontyolodott lovasát a kaczagástól nevetőgörcsökbe esett kasznár vette magához.

— De hát minek kérted a lovat, ha félsz tőle? — kérdezte tőle, a mint a nevetéséből magához térhetett.

— A ló iránti szeretetem gyerekkori életem leghomályosabb idejéből származik. Falusi tartózkodásunk alkalmával huszárkapitány nagybátyám látogatott meg bennünket, ki a szomszéd városból lóháton jött hozzánk. Ha vasárnap délelőtt érkezése idejében a nagymisést jelző harangszó megkondult, nagybátyám leszállott lováról, azt „Imáral“ vezényelte s az intelligens állat, térdre borult, miközben fejét áhitattal lehorgasztotta. Majdnem két méter magas kerítéseket ugratott vele, sarkantyú s lovagostor használata nélkül; oh nagyon megszerettem azt az intelligens katona lovat. „Pajtás“-ra nem ülök többé, gonosz, rossz állat.... Igaza van, kasznár úr, — félek tőle!“

— Ha már csakugyan félsz tőle, hagyd ott, ne lovagold többé, mert a ló veleszületett intelligenciájánál fogva kiismeri emberét; a tőle féltőt majd minden esetben, bármily alakban csuffá teszi. De hogy lásd, hogy mesterétől neki van respektusa: holnap magam fogom lovagolni, meglásd nem csinál eszkápadákat.“

Szegény Misól Másnap irigykedve győződhetett meg princípális szavainak igazságáról. Gonosz, ravasz „Pajtás“-a oly szabályosan járt az egyes lovas terhével, akár dróton rángatták, volna.

Kétséget nem szenved! A ló okos, intelligens állat. Igaz, hogy ezen tulajdonát megismerendő, ne vegyük szemlélet alá a durva munka, talán a nélkülözések által eltajzott lovat, melyben csak oktalan állatot látnánk, hanem tegyük vizsgálódásunkat egy a legjobb körülmények közül származó lovon, melynek nevelését egészségi viszonyát, szolgálatra való alkalmaztatását céljefelé törekvő emberi elmé szabályozta s ha ily körülmények közötti lovat figyelünk meg, észre vesszük, hogy háziállataink közt épen a legfogékonyabb s legintelligensebb. Csakhogy, mint mondtuk, erre nézve a vizsgálódás helyét is ki kell választanunk, ott, hol a ló mint a teremtés leghasznosabb állatja nagy becsben is tartatik: tehát a bedouin sátra alatt, Anglia hirneves méneseiben, a Jankovichok szlavóniai s néhány magyar tóur istállóiban, hol oly emberek kezeire vannak bízva, kik izléssel, tapintattal s tudományal bírnak a lóvali bánásmódról s nem félnek tőle, mint kasznárunk gyakornoka. Ha ilyen világításban nézzük lovunkat, fogjuk moralisát igazi világításban látni. Képzeljük el, hogy a hold lakó-

jának sikerülne planétánkra érne népünket tanulmányozandó Perzsia valamely vad törzseit, vagy „az Isten háta mögé“ került fuvarosainkat fogná tanulmánya tárgyai gyanánt, gyönyörű véleménynyel lenne földünk népének intelligenciájáról. H. Vallée de Loncey Franciaország nagy lótenyésztője s sportsmanja azt mondja, hogy a ló nemcsak okos állat, hanem birtokosa minden érzelmeknek s szenvedélyeknek, melyekkel mi emberek fel vagyunk ruházva. Itt haragszik, ott türelmetlen, itt kíváncsi, szereti a sétát, testmozgást, örül vagy busul, inycenz vagy szeszélyes. Az öröm, a bánat, a rémület, a bizalmatlanság csak oly hatással van rá, mint az emberre. Gyakran bátor s annak bizonyítékát is adja, ösztöne bámulatosan ki van fejtve s csodálatos emlékező tehetséggel bir.

Buffon az ember legnemesebb alattvalójától, mint a hogy ő nevezi a lovat, megvonja a visszaemlékezés tehetségét. Mire a francia Ch. Bonnet persze nem késik replikázni: „De hát emlékezési tehetség nélkül, hogy gondolna vissza a ló az élvezett jótéteményekre, hogy felejtene el a rossz bánásmódot? Buffon, úgy látszik, annyira elmélyed a természet tengerének buvárkodásában, hogy ész nélkül merül el abban.“

Milne Edwards, a párisi tud. múzeum igazgatója ezen nézeten van: Az emlékezés az ész tehetsége, azonban nemcsak az ember bir avval, hanem az állatok is, sőt mi több, sok állatban az még jobban van kifejlődve, mint nálunk embereknél. Így a lovaknak bizonyos helyhez kötött visszaemlékezési tehetsége bámulatos, nagyon jól ismerik az utakat, melyen haladniok kell s a rendes megállóhelyen megszólítás nélkül stoppolnak. E sorok írója több évet töltött a pusztai életben. A gazdaságot kétkerekű taligája elé fogott „Betyár“-jával járta be. Soha sem volt rá eset, hogy a ló napszámos csapat mellett elhaladt volna, hanem megállott hozzá oly közelségben, a hogy azt az út árka engedte. Észrevette a távolban legelésző marhagulyát, sertés vagy birkanyáját s gyepő rángatása nélkül feléje tartott. A ló pompásan tudta, hogy azok megszemlélése járásunk célját képezik. Ha kolduló szegénynyel találkoztunk, megállott s megvárta az alamizna kiosztását.

Bátran ráfoghatjuk tehát a lóra, hogy az elefánt s a kutya-nak emlékező tehetségével bir. Visszaemlékszik a helyre, az őt környező arcvonásaira, bizonyos megtörtént eseményre, megismeri a hangot, melyre nemcsak hónapokra, de évekre képes visszaemlékezni.

Igaz ugyan, hogy az arcvonásokat illetőleg az intelligens ló is tévedésbe jut. Hazai lótenyésztésünk szolgáltatja erre nézve a példát. Volt tíz-tizenöt évvel ezelőtt gróf Széchenyi Dénesnek egy kedvencz lova. A gróf végtelenül szerette lovát s annyira a saját személyéhez szoktatta, hogy a gróf kezében a legengedelmesebb eszköz volt. Idegen irányában meglehetősen vad indulattal viseltetett. Szóba jött a lónak gazdája iránti szeretete, idegenek iránti ellenszenvé s kérdést tettek, vajjon az áruhában lovához közeledő gróft az állat megismeri-e? A gróf a kérdést gyakorlati oldaláról kívánta megoldani, állózetbe lépett kedvencz lovához s vakmerőségét majdnem életével fizette meg. Lova nem ismerte meg, földre teperte s majd halálra rugdosta.

Pedig dehogy tette volna, ha nem téved meg. De hát a legjobb ló is megbotlik, szokás mondani és meg is tévedhet, a mint az idézett példából látjuk. Beoskolázott szokásait a ló elfeledni alig tudja.

A nyiregyházi csatalovak még élénk emlékezetökbe vannak a Tiszavidéke belieknek.

A nyiregyházi huszárok lovakat fűrösztöttek a Tiszában, melyek a tulsó partra usztak s örült futással vágattak neki a végtelen rónának. Az ezredesnek jó ötlete támad: „etetőt“ fuvattott, melyet a szökésben levő lovak meghallanak, ismét átuszszák a Tiszát rendes sorokban, lépésben menve istállójukba térnek, abrakjukat fogyasztandó. Ha valaki rosszul bán, vagy bánt egy lóval, a mint a kinzott észre veszi kinzója istállóba lépését füleit hegyzi, nyugtalankodik, mert visszagondol a szenvedett rossz bánásmódra s fél, hogy ismét olyanba részesül. Ha valamelyik megkinoztatott, elég neki kinoztatásának legcsekélyebb emlékéet meglátni, bizonyos, hogy az átélt szenvedésre mutathatólag visszagondol. H. Rouley beszéli, hogy egy lóval az alforti állatgyógyászati iskolában kinos operatiót szenvedtetek át. A ló az illető helyre néhány év mulva került csak vissza, de az épületbe világerő becsalni nem lehetet.

Betuskolták tehát nagy nehezen egy mellékajton. Bent azonban visszaemlékezett, hogy a mütő-helyen van s semmi szín alatt sem eresztett embert közelébe. Egy fiatal, paraszttaligába fogott ló az országút árkába csuszik s eközben megsérül, a mint onnan ki tud eviczkélni, egy rozszant fahidon hajtót vele gazdája keresztül, melynek deszkája letörik lába alatt; ez a ló teljes életén keresztül respektussal viseltetett ugy az árkok, mint a fahidak iránt.

A tudatlan lótenyésztő először kíséri lovát a patkoló kovácshoz, a ló — tekintve a szokatlanságot — nyugtalan, fészkelődő. A kovács s környezete, a helyett, hogy hizelegnének a lónak s szép szerével igyekeznének azt megpatkolni, neki rohannak „megpipázzák“ a szegény párát — s azután csodálkoznak, hogy ugyan ez a ló teljes életén keresztül a legvadabb félelemből nem hagyja magát patkoltatni. Egy francia vadász-kapitány beszél a ló életét jellemző élményét: „Az evreuxi táborban a trombiták gyülekezésre fuvattak, ebben a percben láttuk, hogy a buzavetésekén keresztül egy száguldozó lovas tart felénk, ki a francia paraszt egyszerű öltözetében volt öltözve: blousban, kék vászon nadrágban s faczipőben. — Kétségbeesetten igyekezett lovát kantárszáránál fogva visszatartani, hogy közénk ne jőjjön, de nem bírta azt fékezni. A ló sorba állott s kommandóra a legpriczibekben végezte a többiek társaságában a gyakorlatokat. Később tudtuk meg a dolog nyitját: A ló négy évvel azelőtt mint katonai mustra-ló eladatott jelenlegi, falun lakó gazdájának, ki az nap tartotta első, városi berándulóját — s a ló gazdáját is elhozta régi ezredébe.

Ha a napilapok „Különféle“ rovatát figyelemmel kísérjük, de bányászor olvassuk azt, hogy ez meg ez a fuvaros lova által letépertett s véresre gázoltatott; majdnem 99 esetben száz közül biztosra vehetjük, hogy itt egy halálra kinzott szegény pára boszuaktusáról van szó, mely nagy ravaszon megleste kinzóját, letéperte azt s kamatostól visszafizette tartozását. Ismertünk egy durva s részeges lovászt, ki a sorba nem álló, alomszalmáját szétrugó ló hátsó lábaira vasvillaütéseket mért. Egy szép reggel a lovászt halva találták a lovak mögött az istálló falánál; egy lórugás ölte meg. Egy általa valamikor megvert ló bizonyosan kileste, mikor gyanútlanul mögéje került s egy irtózatoss rugással állott boszut a szenvedett villacsapásokért.

A lónak emlékező képességét igazoló ezen példákbnál még számosakat hozhatnánk fel, de megelégszünk annak konstatalásával, hogy az emlékezést illetőleg a ló rendkívüli állat. De mennyire érzékeny a ló cirógatás irányában! A cirógatásnak feltalálója az ember, melyhez házi állatainkat is hozzászoktattuk. A vadállatok egyáltalán nem kedveskednek egymásnak s házi állataink is szűken osztozkodnak benne, bár látjuk a fiatalok örömét az anya közeledtére — tudjuk, hogy a him megelégedetten látja a nőstény közeledését, de az öröm kifejezése korlátolt s nagyon

ritkán fordul elő, hogy az kölcsönös czirógatás tényével nyilvánulna. Már most meglehetősen bajos annak a magyarázása, hogy némely házi állatunk mintegy mevárja a gazdája hízélgésének nyilvánítását. Ámbár azt is ki kell jelentenünk, hogy nem valamennyien szeretik azt. Így a kérődzők közönyösek az iránt, a macskák kéjelegnek mellette, az elefánt sokra becsüli, a kutyá majdnem bolondja neki, de a ló boldogsága netovábbjának látszik. Mire rá nem vehető a ló czirógatással, barátságos szóval, édes séggel?

A lónak a kutya fölött elvitázhatatlan fölénye van: képtelen a talpnyalás alacsonyságára süllyedni. A kutya tudja, hogy gazdája ismert tekintetére halgatnia kell; ha nagyon éhes s gazdája rászól, ott hagyja a félig megrágott csontot, ha verik, porba süllyed, égnek merevedő lábakkal, s oly testtartást árul el, mely a legszégyenletesebb alázatosság képe. A ló ellenben büszkébb, semhogy kegyelmet kunyorálna bántalmazójától, stoikus bölcsességgel tűr, megtörik, meghal, de fájdalmát s legyőzetését nem árulja el egyetlen panaszló nyerítéssel sem! — Sokan gyakran azon kérdés felett tanakodnak: Vad-e a ló? Vallée de Loncey szerint sokkal érdekesebb az a kérdés: Gonosz-e a ló születésénél fogva?

A kérdés magyarázata végtelenül egyszerű. A ló is, épen úgy mint az ember, jó s rossz tulajdonokkal jó erre a világra. Neki is meg vannak bizonyos hajlamai, van közöttük fékezhetően természet, rendetlen vérmérséklet, vizás agyszervezet, de a jó nevelés majdnem minden esetben korrigáló hatással bír.

Csak a közelmúltban szerencsétlenül Woehler német író bennünket, s hogy csakugyan író, azt bizonyítja legujabban Lipscei kiadónál gyönyörű kiállításban megjelent »Pusztenfahrt« című kötete, mely a magyar népről, szokásokról s állapotokról végtelen rokonszenvvel beszél. Vendégünk a magyar fajjal ismeretséget kötendő — a Hortobágyot keresi fel, s leírja annak csikós-életét. Németországban talán kitűnően istálózott lovakat láthatott, mert a bámulattól elragadottan beszéli el, hogy veti a Hortobágy csikósa a pányvát a ló nyakába, lerepül lováról, társai segítségével lefogják a szilaj ágaskodó állatot, hátára pattan annak és..... der wilnder Ritt beginnt!..... Kellő bánásmód mellett pányva nélkül is előkerülne a hortobágyi pusztá vagy az Amerika praire-jei lova, de hát akkor meg oda lenne a pusztá romantikája.

Ha a ló gonosz természetűvé válik, ha csökönyös, ha félős, majdnem minden esetben gondozó emberét tekinthetjük a baj

okozójául. Vegyük például a ló félős voltát tárgyalás alá. Ha ezen baj nem rossz látásnak a következménye — mely esetben gyógyíthatatlan, — akkor fél a ló heves vérmérsékénél, járatlanságánál vagy rossz szokásánál fogva. A heves vértű ló, a mint ki lép az istálóból, bizonyos tárgyat látván, el kezd ágaskodni s rugdalózni, mintha félne a látott tárgytól, pedig nem a félelem indítja arra, hanem heves vére — csintalansága; — ha két óra hosszat dolgozott, vagy járatva lett, — közönyösen elmegy azon tárgy mellett, mely előbb félelmet látszott neki okozni.

November.

A mező bokraitól zörögve hullanak a nyári öltözet utoisó foszlányai; egy-egy bokor már csupa csontváz, mely tompán veri össze tagjait. A nagy erdő még daczol a hervadással, még nem készült el a halálra teljesen. A napsugarak pedig csak utolsó kenetet osztogatni járnak hozzájuk; a harmatcseppek az éj könyei reájok s a pajkos szellő csak a halálharangot húzza fölöttük. Jön a halál biztosan s megérkezik a legközelebbi éjszakával. Titkon lepi meg a zöld lombot és a sötétben ringatja át a temetőbe. Az északi szél már hirdeti, hogy a hegyek mögött van; amoda tul már el is végezte szomorú kötelességét. Az éjjel erős deret hint gyémánt ragyogású szemcsékből a levelekre, azután busaban, mint eddig, fölébred az örök édesanya — a nap s csendes zsongással, sugarainak utolsó csókjával eltemeti őket.

Az állatvilág is micsoda sajátságos érzéssel áll e nagy temetkezésben! Erős, nagy ösztönnel megsugta vérük, hogy a vig életnek itt az alkonyata. Az ugarokat fekete sereg, gyászos ruházatu varjak lepték el, ott keresik már sovány eledelőket, azért röpöködnék a sertésnyájak nyomában is. A vándormadarak egymásután itt hagyták a mi hajlékunkat. Szárnyra kelt az édes fecske, házi tájaink gyors szárnyu, nemesen érző kis jószága. Olyan nehezen váltunk el tőle, mint mikor hozzánk tartozóink közül távozik el valaki, nagy, ismeretlen utra, bizonytalan jövőbe. A darvak, vadludak, gémekek, gólyák hosszas tanácskozás után elhatározták, hogy jobb lesz már utra kelni innen, ahol édes a lég a szeretkezés felséges napjaira, a táplálkozás egy nagy időszakára, — de minden megváltozik, mikor az ő vérük is kihül s a családi élet boldogságának vége.

Nagy seregekben kóvályognak falvaink fölött, le-leszállanak ingoványos, mocsaras rétjeinkre, azután fönn, fönn, kibontják szárnyaikat s közelegnek a meleg dél örök derűs ege felé. A vad-récék még várnak; nekik nem olyan sietős az utjuk. Amíg van a tálban, addig nem hagyják el az asztalt. Nagyon jó vendégek . . . . A hosszucsőrűek is bujdosnak jobb hazába, ahol örök tavasz van; sem égető nyár, sem dermesztő tél. Vándorolnak, vándorolnak, soha sincs megnyugvásuk, pedig milyen nagyon kerülnek az embereket. Menet, jövet mégis ők pusztulnak el legtöbben. Titokzatos életükkel csak jobban kihívják az emberek érdeklődését maguk iránt; de ennek az érdeklődésnek nincs szeretete. Mint a gyilkos szerelmes ideálját, úgy szeretjük mi őket. Megöljük, mikor legédesebb napjaikat élik s megdézsmáljuk, mikor a szeretkezés gyönyöreit, a nemzedék nevelése, a táplálkozás és a mindennapi élet nagy feladatait teljesítve, néhány hónapi pihenésre térnek. Ha visszatérnek is, ilyen szeretettel fogadjuk. Fogynak is napról napra e kedves madarak, míg végre elpusztulnak nyomtalanul a föld színéről . . . .

A barázdabillegetők még itt játszadoznak néhány napig s ők is eltűnnek, jelezve a gyors lábutelet, mint jelezték a kora tavaszt, a fenséges élet ébredését. . . . Azután maradnak a mi proletárjaink, örök hűséges, koldus madarak, szintelen életükkel a sivár tájakon.

A négylábú vadak is bizonyos melankóliával nézik a lombhullást. Nem érzik ugyan, de érzik azt, hogy más állapotok következnek be. A fejedelmi koronával ékeskedő nemes vad méltóságosan sétál a nagy erdő zörgő levelein, megszagolja a színes halottakat s fölemeli fejét magasra, mintha nem tetszenék neki a hervadás illata. Azután csöndesen ballag a pagonyba; úgy viselkedik, mint aki nem fél a mulandóságtól. . . . Pedig a koronás fők s porba hullanak. A természet fényes törvénykönyvébe be van írva a mulandóság — mindenki számára.

A nyalka őzre bekövetkeztek a megpróbáltatások nehéz idői. Bármily fűrgén íramlik át a hervadt leveleken, erős ösztöne meg-sugja neki, hogy óvatos legyen. Ám azért a lomhullás csak pajkos játék előtte. A fejére hulló leveleket lerázza s csöndesen le-gelész az erdő tisztásán.

Az együgyű nyulacskák nem sokat gondolnak a világgal. Azt hiszik, hogy a hulló lomb nekik való puha párna, illatos takaró. Elhúzódnak jó meleg vaczkukba s alusznak édesen, fel se

ébrednének egész nap, ha fel nem riasztaná őket a szimaton űgető ebalka, vagy a lesbe járó sunyi rabló, a róka. Akkor aztán szaladnak a halál elől, mely feltétlenül eléri őket, ha ma nem, — holnap. Örökösen nyomában van ez a szörnyeteg minden élő lénynek; kerülgetjük, meg-megcsaljuk s mikor legjobban óhajtánánk menekülni előle. akkor űtődünk bele. Sohasem tudjuk, hogy hol és mikor lep meg....

A farkasok és rókák életében nem idéz elő semmi változást a lombhullás, a sárga világ, mely a természet külső színét alkotja, hatástalan rájuk; ők egyformán rablók, tolvajok mindig s vad csatangolásaikban a szörnyu vérszomj vezérli őket..... Hanem a vadsertések pompás élete most kedődik igazán. Hullatja a rengeteg lombját s zörögve, kopogva tápdus gyümölcsét, az édes makkot, a hizaló jó csemeget. Dözsölnek a jólétben s fetrengenek a hulló levelekből vetett almon; belefürödnek a sárba s nagyokat alusznak..Haj, csak ne riadna a hajtás zaja a távoli völgy bejáráján, milyen édes is volna ez az élet!...De sehol sincs nyugalom a földön. Mindentütt csatazaj riad, ahol egy párnyi élet mozgásra kél. Ez az örök küzdelem; az élet!....

A vadásznak nem kel ezt magyarázni; megtanulta rég, mikor legelőször dördült fegyvere a szabad természet ölén s riadozva áthullámzott a légben, belehalt az örök végtelenségbe.... Nyugodtan áll a felséges lombhullás szinterén, a sápadt, sárga világot szemlélve, míg várja, lesi a küzdelemre tüzelő mozgó életet s hallgatja a lombhullás édes-csendes zaját....

Boér Miklós.

Állatvédelem és állatvilág.

Állatvédő rendőr. Az állatvédő egyesület szép eszméinek terjedése konstatálható abból, hogy a kolozsvári rendőrségnek egyes tagjai becsületesen és lelkiismeretesen teljesítik azokat a parancsokat, melyek nemcsak a szolgálati szabályokban, hanem saját jobb érzületükben is meg vannak írva. Ennek örvendetes jelét szolgáltatta a múlt hónap közepén a kolozsvári rendőrség *Sinka István* nevű, 58. számú rendőre, a ki eré-

lyesen lépett közbe egy túlterhelt lovait kegyetlenül üt-
legelő kocsis brutálítása ellen és a ki — mint arról köz-
vetlen tapasztalatból tudomást szereztünk — egyébként
is a legéberebben teljesíti azokat a kötelességeket, me-
lyek rá nézve mint emberre és a rendnek őrére egy-
formán érvényesek. Az állatvédő egyesület tudja majd
honorálni az ilyen derék embernek okos és szép köte-
lességteljesítését.

A londoni kutyakongresszus. Az előkelő londoni hölgyek
mostanában legszívesebben a kutya-kongresszuson találkoznak, a
Kennel klub által a kristálypalotában rendezett kutyakiállításon. A
király is elküldi kutyáit erre a kiállításra, akár egy más klubtag
és a díjak kiosztásáról gyakran mesélik, hogy a királyi kutyák
nem jutnak kitüntetéshez. A mostani kiállításon Eduárd király ku-
tyája harmadik díjat kapott, a királynénak pedig, aki néhány orosz
agarat állított ki, semmi sem jutott.

Garázda papagáj. Párisból írják lapunknak: A Champs-
Elysées egyik előkellő palotájából tegnapelőtt délután megszökött
egy tarka tollazatu papagáj. Az intelligens beszélő madár egy kis
sétára indult. Megjelenése a nyílt utcáson nagy feltűnést kel-
tett. Az utca gyerkőcei nyomban utána vetették magukat és csak-
hamar egész sereg gamin üldözte rikoltozva a papogájt. A csödü-
ltre megjelent a rendőrség is. A tarka tollu madár erre jónak
látta fölmenekülni egy fának a kopasz ágára. És most kez-
detét vette a formális ostrom. A suhancok megszállták a fa kör-
nyékét s rövid tanácskozást után egyik fiatal társukat, az Albert
Randon nevű csirkefogót küldték támadásra. Az ellenség azonban
vitézül viselkedett erődített helyén és akkorát vágott Randon ur
arcába, hogy majd leszédült a fáról. Az ostromlót ez a kudarc
nem riasztotta vissza. Némi tanácskozás után az Onésime Lejeune
névre hallgató csirkefogó vette át a támadást; a tarka madár
azonban vele is elbánt és akkorát csipett a fiu orrán, hogy az
bőgve menekült a fa környékéről. Most már a fegyveres hatalom
is közbelépett. Bernard Laté rendőr rászólt a csöcselékhadra, hogy
oszolják, azzal a papagáj után kapott. A madár ekkor már na-
gyon dühös volt; a támadás elől most sem hátrált meg, hanem a
rendőr arcának esett és olyan alaposan összevagdosta azt, hogy
Bernard Laté vérző sebekkel volt kénytelen visszavonulni. Hosszu

és izgalmas incidensekkel bővelkedő ellenállás után sikerült csak Zsakó urfít (igy hitták a papogájt) lefűlelni. Mint értelmes gonosztevőt a rendőrségre vitték s ott őrzik most, a míg gazdáján megvehetik majd áldozatainak fájdalomdíját.

Kutya vagy macska. Mulatságos tárgyalás folyt le a minap egy párisi bíróság előtt. Popin Portial asszony bepörölte Duclos ismert csemegekereskedőt, aki állítólag macskát adott el neki nyulért. A tárgyaláson, a melyen mint szakértő egy állatorvos is jelen volt, Duclos ezekkel a szavakkal támadt az asszonyra:

— Mindenfűt megrágalmazott engemet asszonyom. Azt a mesét terjeszti vevőim között, hogy macskát árulok nyulért, ugy, hogy senki sem fog nálam vásárolni. Ezénnel bepörölöm 500 frank kártérítésre.

Popin asszony könyörögve fordult a birohoz. Arra hivatkozott, hogy az állatorvos is bizonyította, hogy a Duclos által eladott állat csontjai macskacsontok.

— Ki bizonyítja, — kiáltott Duclos — hogy ezek a most bemutatott csontok azonosak az általam eladott állat csontjaival.

Mivel ezt az asszony sem tudta bebizonyítani, a bíróság őt marasztalta és arra ítélte, hogy 300 frank kártérítést fizessen Duclosnak, akit megrágalmazott vevői előtt. Duclos diadalmasan távozott és továbbra is macskát árul nyul helyett.

1904. évi tagsági díjakat folytatólag befizették:

Dr. Apáthy István	2 kor.
Gróf Béli Kálmáné	2 kor.

K é r e l e m.

Megkezdve az 1904. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is-kapják, alul-irt pénztárhoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1904. évi november 1 én. *Virányi István,*
az egyesület pénztárnoka.